

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, faks. (8 5) 268 5187, el. p. info@teismai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Teisėjų tarybai

2019-01-16

Nr. 4R-48-(117)

DĖL DARBO GRUPĖS IŠVADŲ PATEIKIMO

Siekiant užtikrinti, kad asmens duomenų tvarkymo teismuose teismams vykdant teisingumą (teisminius įgaliojimus) teisinis reguliavimas atitiktų Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (toliau – Reglamentas (ES) 2016/679) reikalavimus bei įgyvendinti teisėkūros sistemiškumo ir aiškumo principus ir kad teismų sistemoje šiuo klausimu būtų formuojama vienoda asmens duomenų apsaugos politika, Teisėjų tarybos 2018 m. spalio 26 d. nutarimu Nr. 13P-109-(7.1.2) „Dėl darbo grupės sudarymo“ buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, susidedanti iš Lietuvos Respublikos teismų, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos ir Nacionalinės teismų administracijos atstovų, kuriai pavesta iki 2019 m. sausio 25 d. atlikti teismų procesinės veiklos teisinio reguliavimo sisteminį įvertinimą Reglamento (ES) 2016/679 kontekste ir pateikti Teisėjų tarybai išvadas dėl proceso įstatymų bei juos įgyvendinančių teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą teismuose, tikslinimo poreikio.

Darbo grupė, vykdydama minėtą Teisėjų tarybos pavedimą, atliko teismų procesinės veiklos teisinio reguliavimo sisteminį įvertinimą Reglamento (ES) 2016/679 ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo kontekste ir teikia Teisėjų tarybai išvadas dėl proceso įstatymų bei juos įgyvendinančių teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą teismuose, tikslinimo poreikio (toliau – Darbo grupės išvados).

Pažymėtina, kad Darbo grupė neteikia konkrečių teisės aktų projektų, nes toks pavedimas jai nebuvo duotas. Be to, Darbo grupės posėdžiuose vykusių diskusijų metu iškelti klausimai yra sudėtingo, kompleksinio pobūdžio, todėl, siekiant parengti konkrečių teisės aktų projektus, reikia daugiau laiko.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, prašome Teisėjų tarybos įvertinti Darbo grupės išvadas ir priimti atitinkamus sprendimus dėl jų įgyvendinimo.

PRIDEDAMA. Darbo grupės išvados, 11 lapų.

Direktorė

Reda Molienė

Inga Dauparaitė, tel. (8 5) 251 4180, el. p. inga.dauparaite@teismai.lt

(originalas nebus siunčiamas)

LIETUVOS
TEISMAI

**DARBO GRUPĖ,
SUDARYTA TEISĖJŲ TARYBOS 2018-10-26 NUTARIMU NR. 13P-109-(7.1.2),**

**IŠVADOS
DĖL PROCESO ĮSTATYMŲ BEI JUOS ĮGYVENDINANČIŲ TEISĖS AKTŲ,
REGLAMENTUOJANČIŲ ASMENS DUOMENŲ TVARKYMĄ TEISMUOSE,
TIKSLINIMO POREIKIO**

2019-01-15
Vilnius

Siekiant užtikrinti, kad asmens duomenų tvarkymo teismuose teismams vykdam teisingumą (teisminius įgaliojimus) teisinis reguliavimas atitiktų Bendrojo duomenų apsaugos reglamento¹ (toliau – Reglamentas (ES) 2016/679) reikalavimus bei įgyvendinti teisėkūros sistemiskumo ir aiškumo principus ir kad teismų sistemoje šiuo klausimu būtų formuojama vienoda asmens duomenų apsaugos politika, Teisėjų tarybos 2018 m. spalio 26 d. nutarimu Nr. 13P-109-(7.1.2) „Dėl darbo grupės sudarymo“ buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, susidedanti iš Lietuvos Respublikos teismų, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos ir Nacionalinės teismų administracijos atstovų, kuriai pavesta iki 2019 m. sausio 25 d. atlikti teismų procesinės veiklos teisinio reguliavimo sisteminį įvertinimą Reglamento (ES) 2016/679 kontekste ir pateikti Teisėjų tarybai išvadas dėl proceso įstatymų bei juos įgyvendinančių teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą teismuose, tikslinimo poreikio (toliau – Darbo grupė).

Darbo grupė, vykdydama minėtą Teisėjų tarybos pavedimą, atliko teismų procesinės veiklos teisinio reguliavimo sisteminį įvertinimą Reglamento (ES) 2016/679 ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų, tvarkomų nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo kontekste ir teikia Teisėjų tarybai šias išvadas dėl proceso įstatymų bei juos įgyvendinančių teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą teismuose, tikslinimo poreikio bei pasisako tam tikrais teismų darbo organizavimo klausimais, susijusiais su tinkamu Reglamento (ES) 2016/679 nuostatų įgyvendinimu teismams vykdam teisingumą (teisminius įgaliojimus). Darbo grupė neteikia konkrečių teisės aktų projektų, nes toks pavedimas jai nebuvo duotas, be to, diskusijų metu iškelti klausimai yra sudėtingo, kompleksinio pobūdžio, todėl, siekiant parengti konkrečių teisės aktų projektus, reikia daugiau laiko.

1. Dėl duomenų subjekto teisės būti informuotam apie jo asmens duomenų tvarkymą teismams vykdam teisingumą (teisminius įgaliojimus)

Reglamente (ES) 2016/679 įtvirtinta, kad duomenų subjektas turi teisę gauti Reglamento (ES) 2016/679 13 ir 14 straipsniuose nurodytą informaciją apie duomenų valdytojo atliekamą duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą. Kai asmens duomenys renkami iš duomenų subjekto, minėta informacija duomenų subjektui turi būti pateikiama asmens duomenų gavimo metu.

Teismams vykdam teisingumą (teisminius įgaliojimus) konkrečioje byloje, vykdomas asmens duomenų tvarkymas, apie kurį asmuo turi būti informuojamas. Kadangi teismui procesiniai dokumentai gali būti teikiami ne tik asmeniškai atvykus į teismą ar elektroniniu būdu per Lietuvos

¹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL 2016 L 119, p. 1).

teismų elektroninių paslaugų portalą (toliau – EPP), bet ir paštu, teismas neturi visais atvejais galimybės informuoti duomenų subjektą apie teismo atliekamą asmens duomenų tvarkymą asmens duomenų gavimo metu. Be to, proceso dalyvių teismui teikiamuose arba teismo iš valstybės registų ir informacinių sistemų gaunamuose dokumentuose gali būti nurodyta perteklinių asmens duomenų, pavyzdžiui, pateikiami/gaunami asmenų, kurie teismo procese net nedalyvauja, asmens duomenys (tokiu atveju reikalavimo, kad teismas visus šiuos asmenis informuotų apie teismo atliekamą asmens duomenų tvarkymą, įgyvendinimas pareikalautų neproporcingai didelių administracinių sąnaudų ir turėtų neigiamų padarinių teismo proceso operatyvumui) ir pan.

Darbo grupė, apsvarsčiusi byloje dalyvaujančių asmenų, kitų proceso dalyvių, taip pat kitų asmenų (ne proceso dalyvių), kurių asmens duomenys gali būti tvarkomi teisingumo (teisminių įgaliojimų) vykdymo tikslais, tinkamo informavimo apie teismo atliekamą duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą galimybes, pateikiant Reglamento (ES) 2016/679 13 ir 14 straipsniuose nurodytą informaciją, nutarė, kad apie teismo atliekamą duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą turėtų būti informuojami tik byloje dalyvaujantys asmenys ir kiti proceso dalyviai:

- jei byloje dalyvaujantis asmuo ar kitas proceso dalyvis procesinį dokumentą pateikė teismui popierine forma, Reglamento (ES) 2016/679 13 ir 14 straipsniuose nurodytą informaciją apie teismo atliekamą asmens duomenų tvarkymą teismas jam turėtų pateikti kartu su pirmu teismo siunčiamu dokumentu (lydraščiu, teismo šaukimu, pranešimu ir pan.). Informaciniame pranešime galėtų būti pateikiama tokio pobūdžio informacija: *„Teisingumo (teisminių įgaliojimų) vykdymo tikslais gali būti tvarkomi Jūsų asmens duomenys: vardas (vardai), pavardė (pavardės), asmens kodas, gimimo data, gyvenamoji vieta ir adresas korespondencijai, fizinio asmens tapatybę patvirtinančio dokumento duomenys, telefono numeris, elektroninio pašto adresas, išsilavinimas, užimtumas, profesija, lytis, pilietybė, etninė kilmė ir kiti asmens duomenys, gaunami proceso įstatymuose ir kituose teismo procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka ir pagrindais, kai pagal teisės aktus tokie asmens duomenys yra reikalingi vykdyti procesinę veiklą. Tvarkydamas Jūsų asmens duomenis, teismas gali naudoti duomenis iš teismų informacinės sistemos, taip pat iš kitų valstybės informacinių sistemų ir registų tiek, kiek tai reikalinga bylos procesui vykdyti. Detalesnę informaciją apie teismo atliekamą asmens duomenų tvarkymą galima rasti teismo interneto svetainėje“*. Tokia informacija byloje dalyvaujantiems asmenims ir kitiems proceso dalyviams galėtų būti siunčiama ir su kiekvienu teismo jiems siunčiamu procesiniu dokumentu. Analogiško turinio informacija galėtų būti pateikiama prie teismo posėdžių tvarkaraščių, ant teismo posėdžių salių durų ir pan., t. y. tose vietose, kur skelbiama informacija apie teismo posėdį;

- jei byloje dalyvaujantis asmuo ar kitas proceso dalyvis procesinį dokumentą teikia teismui elektronine forma, Reglamento (ES) 2016/679 13 ir 14 straipsniuose nurodyta informacija apie teismo atliekamą asmens duomenų tvarkymą galėtų būti pateikiama jam prisijungus prie EPP, reikalaujant, kad prieš pateikdamas procesinį dokumentą EPP naudotojas patvirtintų, jog su šia informacija jis susipažino (pvz., uždėti varnelę, paspausti specialų mygtuką „Susipažinau“ ir pan.).

Kitų asmenų (ne proceso dalyvių), kurių asmens duomenys teismui tapo žinomi vykdant teisingumą (teisminius įgaliojimus), pavyzdžiui, buvo pateikti proceso dalyvių procesiniuose dokumentuose, liudytojų parodymuose, gauti iš valstybės registų ir informacinių sistemų ir pan., teismas neprivalo informuoti atskiru pranešimu apie teismo atliekamą asmens duomenų tvarkymą, vadovaudamasis Reglamento (ES) 2016/679 14 straipsnio 5 dalies b punkte įtvirtinta išimtimi dėl neproporcingos administracinės naštos.

2. Dėl duomenų subjekto teisės susipažinti su duomenimis ir proceso dalyvio teisės susipažinti su bylos medžiaga santykiu

Reglamento (ES) 2016/679 15 straipsnyje įtvirtinta duomenų subjekto teisė susipažinti su duomenimis. Minėto straipsnio 3 dalyje numatyta, jog duomenų valdytojas, įgyvendindamas duomenų subjekto teisę susipažinti su savo asmens duomenimis, pateikia duomenų subjektui tvarkomų asmens duomenų kopiją. Ši kopija teikiama nemokamai (Reglamento (ES) 2016/679

12 straipsnio 5 dalis). Už bet kurias kitas duomenų subjekto prašomas kopijas duomenų valdytojas gali imti pagrįstą mokestį, nustatomą pagal administracines išlaidas.

Pagal galiojantį teisinį reguliavimą, už bylos (įskaitant elektroninę bylą) medžiagos kopijas yra imamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio mokestis (mokesčio už bylos medžiagos kopijas dydžius ir mokėjimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 3 d. nutarimu Nr. 1368 patvirtintas Ikiteisminio tyrimo įstaigose, prokuratūrose ir teismuose esančių baudžiamųjų bylų ir jose esančių dokumentų kopijų, teismuose esančių administracinių, civilinių bylų ir jose esančių dokumentų kopijų įkainių nustatymo ir mokėjimo už bylos medžiagos kopijas tvarkos aprašas).

Manytina, kad proceso dalyvių prašymai dėl teisės susipažinti su bylos medžiaga įgyvendinimo turi būti nagrinėjami vadovaujantis proceso įstatymais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais susipažinimo su bylų medžiaga tvarką, imant atitinkamą atlyginimą už bylos medžiagos kopijas (jei jos daromos). Taip pat siūlytina proceso įstatymuose aiškiai įtvirtinti proceso dalyvių pareigą, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, neatskleisti teismo proceso metu gautų asmens duomenų trečiajai šaliai ir nenaudoti jų su procesinių teisių įgyvendinimu nesuderinamais tikslais. Informacija apie šią pareigą turėtų būti pateikiama proceso dalyviams teismo siunčiamuose šaukimuose, pranešimuose, lydraščiuose.

3. Dėl išnagrinėtos bylos medžiagos viešumo

Civilinio proceso kodekse (toliau – CPK) įtvirtinta, kad *visa išnagrinėtos civilinės bylos ir vykdomosios bylos medžiaga, išskyrus medžiagą tų bylų, kurios buvo išnagrinėtos uždareme teismo posėdyje, yra vieša ir su ja susipažinti gali ir byloje nedalyvavę asmenys. Jie turi teisę teisės aktų nustatyta tvarka daryti bylos medžiagos kopijas ir išrašus. Tokią teisę šie asmenys įgyja, kai sprendimas ar teismo procesą užbaigianti nutartis įsiteisėja, o jeigu byla gali būti nagrinėjama kasacine tvarka, – ją išnagrinėjus kasacine tvarka arba pasibaigus apskundimo kasacine tvarka terminui. Su vykdomosios bylos medžiaga galima susipažinti, kai sprendimas yra įvykdytas* (CPK 9 straipsnio 1 dalis). Norėdamas susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga, asmuo atitinkamo teismo pirmininkui turi pateikti nustatytos formos prašymą ir jame nurodyti savo vardą, pavardę, gyvenamąją vietą, asmens kodą ir susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga tikslą. Susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga tvarką nustato teisingumo ministras, suderinęs su Lietuvos vyriausiojo archyvaru (CPK 9 straipsnio 3 dalis).

Baudžiamojo proceso kodekse (toliau – BPK) nustatyta, kad *išnagrinėtos bylos medžiaga, išskyrus medžiagą tų bylų ar jų dalių, kurios buvo išnagrinėtos neviešame teismo posėdyje, yra vieša ir su ja gali susipažinti ir byloje nedalyvavę asmenys. Šią teisę byloje nedalyvavę asmenys įgyja, kai teismo nuosprendis ar teismo procesą užbaigianti nutartis įsiteisėja, o jeigu byla gali būti nagrinėjama kasacine tvarka, – ją išnagrinėjus kasacine tvarka arba pasibaigus apskundimo kasacine tvarka terminui* (BPK 9¹ straipsnio 1 dalis). Norėdamas susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga, asmuo pateikia nustatytos formos prašymą. Prašymo formą ir susipažinimo su išnagrinėtų bylų medžiaga tvarką nustato teisingumo ministras, suderinęs su Lietuvos vyriausiojo archyvaru (BPK 9¹ straipsnio 3 dalis).

Administracinių bylų teisenos įstatyme (toliau – ABTĮ) įtvirtinta, kad *išnagrinėtos administracinės bylos medžiaga, išskyrus medžiagą tų bylų, kurios buvo išnagrinėtos uždareme teismo posėdyje, yra vieša ir su ja gali susipažinti suinteresuoti asmenys, įskaitant ir byloje nedalyvavusius asmenis. Tokią teisę šie asmenys įgyja, kai sprendimas byloje arba nutartis nutraukti bylą ar skundą (prašymą, pareiškimą) palikti nenagrinėtą įsiteisėja <...>* (ABTĮ 14 straipsnio 1 dalis). Norėdamas susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga, asmuo pateikia nustatytos formos prašymą, jame nurodo savo vardą, pavardę, gyvenamąją vietą ir asmens kodą. Susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga tvarką nustato teisingumo ministras ir Lietuvos vyriausiasis archyvaras (ABTĮ 14 straipsnio 3 dalis).

Administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) nustatyta, kad *viešuose teismo posėdžiuose išnagrinėtų administracinių nusižengimų bylų medžiaga yra vieša ir su ja teisingumo*

ministro nustatyta tvarka gali susipažinti suinteresuoti asmenys, jeigu jie pagrindžia susipažinimo interesą ir yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, užbaigiantis teiseną (ANK 570 straipsnio 4 dalis).

Pažymėtina, kad asmens, pageidaujančio susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga pareiga savo prašyme nurodyti susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga tikslą, įstatymo lygiu yra įtvirtinta tik CPK ir ANK. Tuo tarpu BPK ir ABTĮ tokio reikalavimo nėra – juose įtvirtintos blanketinės normos, nukreipiančios į proceso įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, reglamentuojančius susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga tvarką. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo metu teismuose bylos tvarkomos tokiu būdu, kad asmens duomenys nėra išskiriami byloje, todėl galimybių išnagrinėtas bylas parengti susipažinimui taip, kad visi išnagrinėtos bylos medžiagoje esantys asmens duomenys būtų uždengti ar kitaip apribotas susipažinimas su jais nėra ir reikalautų neproporcingų administracinių sąnaudų. Proceso įstatymuose ir susipažinimą su išnagrinėtų bylų medžiaga reglamentuojančiuose teisės aktuose turėtų būti aiškiai įtvirtinta, kad asmuo, pageidaujantis susipažinti su išnagrinėtos bylos medžiaga, savo prašyme privalo nurodyti, jog įsipareigoja laikytis teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą ir apsaugą, reikalavimų, neatskleisti susipažinimo su išnagrinėtos bylos medžiaga metu gautų asmens duomenų trečiajam šaliai, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, ir nenaudoti jų su susipažinimo interesu nesuderinamais tikslais.

Pastebėtina, kad Darbo grupėje buvo svarstoma galimybė iš proceso įstatymų išbraukti principą, kad išnagrinėtos bylos medžiaga yra vieša, ir įtvirtinti nuostatą, kad su bylos medžiaga galima susipažinti, jei asmuo pagrindžia susipažinimo interesą. Šiuo metu proceso įstatymuose galiojanti nuostata, kad bylos medžiaga yra vieša, suponuoja, kad teisėjas turi spręsti šį klausimą preziumuodamas ir teikdamas prioritetą tam, kad bylos medžiaga yra vieša. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 117 straipsnyje įtvirtinta, kad *visuose teismuose bylos nagrinėjamos viešai. Teismo posėdis gali būti uždaras – žmogaus asmeninio ar šeimyninio gyvenimo slaptumui apsaugoti, taip pat jeigu viešai nagrinėjama byla gali atskleisti valstybinę, profesinę ar komercinę paslaptį*. Tačiau ši nuostata gali būti interpretuojama taip, kad bylos medžiaga neprivalo būti vieša (bent jau pagal Konstituciją).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina peržiūrėti proceso įstatymų nuostatas, reglamentuojančias susipažinimą su išnagrinėtų bylų medžiaga, ir šias nuostatas visuose proceso įstatymuose turinio prasme suvienodinti, įtvirtinant, kad *su viešuose teismo posėdžiuose išnagrinėtų bylų medžiaga teisingumo ministro nustatyta tvarka gali susipažinti asmenys, jeigu jie pagrindžia susipažinimo interesą ir yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, užbaigiantis bylą*. Bylos medžiagos viešumo principo pašalinimo iš galiojančio teisinio reguliavimo klausimas papildomai turėtų būti vertinamas proceso įstatymų pakeitimo įstatymų rengimo stadijoje.

4. Dėl bylų saugojimo terminų ir duomenų subjekto teisės reikalauti ištrinti duomenis („teisės būti pamirštam“) įgyvendinimo

Vienas pagrindinių asmens duomenų tvarkymo principų yra susijęs su duomenų saugojimo trukmės ribojimu (Teisėjų tarybos 2016 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 13P-101-(7.1.2) yra patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų procesinių dokumentų saugojimo terminų rodyklė).

Lietuvos teismų informacinėje sistemoje (toliau – LITEKO) esančios bylos turėtų būti saugomos tokiais pačiais terminais, kaip ir popierine forma tvarkomos bylos, tačiau šio reikalavimo nėra laikomasi praktikoje ir klausimas dėl LITEKO bylų naikinimo (saugojimo terminų) nėra sureguliuotas. Pasibaigus saugojimo terminui, popierinės bylos sunaikinamos, o LITEKO bylos gali būti perkeliamos į duomenų bazės archyvą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo metu LITEKO neturi funkcionalumo, skirto bylų naikinimui, pasibaigus jų saugojimo terminui, ir (ar) jų perdavimui ilgalaikiam/nuolatiniam saugojimui, todėl toks funkcionalumas turi būti įdiegtas.

Pažymėtina, kad duomenų subjektas, kaip minėta, turi teisę gauti informaciją, nurodytą Reglamento (ES) 2016/679 13 ir 14 straipsniuose, apie teismo atliekamą duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą, taip pat ir apie asmens duomenų saugojimo laikotarpį. Rekomenduotina šią

informaciją skelbti teismų interneto svetainių skyriaus „Administracinė informacija“ srityje „Asmens duomenų apsauga“.

Jei LITEKO bylos saugomos ilgesniais nei teisės aktuose nustatytais terminais, duomenų subjektas turi teisę reikalauti ištrinti jo asmens duomenis („teisė būti pamirštam“) ir tokia teisė turėtų būti įgyvendinama, vadovaujantis Reglamento (ES) 2016/679 17 straipsnio 1 dalies d punkte numatytu pagrindu (asmens duomenys buvo tvarkomi neteisėtai).

5. Dėl procesinių dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu, paskelbiant pranešimą specialiaame interneto tinklapyje

CPK, BPK, ABTĮ, Įmonių bankroto įstatyme, Įmonių restruktūrizavimo įstatyme, Fizinių asmenų bankroto įstatyme numatyti teismų pranešimai skelbiami, tikslinami ir pripažįstami neaktualiais vadovaujantis Teismų pranešimų skelbimo specialiaame interneto tinklalapyje tvarkos aprašu, patvirtintu Teisėjų tarybos 2013 m. lapkričio 8 d. nutarimu Nr. 13P-144-(7.1.2) (toliau – Aprašas). Teismų pranešimai surašomi pagal Aprašo prieduose pateiktas teismų pranešimų pavyzdines formas, jose nurodant teisės aktuose numatytus privalomus pranešimo turinio duomenis.

Įvertinus teismų pranešimų turinį, nustatyta, kad galimai perteklinių asmens duomenų reikalaujama skelbiant teismo pranešimą dėl pareiškimo apie asmens paskelbimą mirusiu ar nežinia kur esančiu priėmimo.

Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (toliau – ADTAĮ) nustato, kad draudžiama asmens kodą skelbti viešai (ADTAĮ 3 straipsnio 2 dalis). CPK įtvirtinta, kad skelbimuose apie bylos dėl asmens paskelbimo mirusiu, pripažinimo nežinia kur esančiu išklėimą, turi būti nurodyti CPK 450 straipsnio 1 punkte nurodyti dingusio fizinio asmens duomenys, tarp jų ir asmens kodas (jeigu jis yra žinomas).

Manytina, kad tokie dingusio asmens duomenys, kaip vardas, pavardė, gimimo data, tėvų vardai ir pavardės bei motinos mergautinė pavardė (jeigu ji yra žinoma), yra pakankami duomenys asmens tapatybei nustatyti (dingusiam asmeniui identifikuoti), todėl siūlytina peržiūrėti CPK nuostatas, reglamentuojančias tokių pranešimų turinį (pvz., CPK 451 straipsnio 3 dalis), Aprašo 3 ir 4 priedus, nustatančius pranešimo dėl pareiškimo apie asmens paskelbimą mirusiu priėmimo ir pranešimo dėl pareiškimo apie asmens paskelbimą nežinia kur esančiu priėmimo pavyzdines formas, ir šių teisės aktų nuostatas suderinti su ADTAĮ 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtintu draudimu asmens kodą skelbti viešai.

6. Dėl teismo teisės naudoti duomenis iš teismų informacinės sistemos, taip pat iš kitų valstybės informacinių sistemų ir registrų

CPK 179 straipsnio, reglamentuojančio teismo veiksmus įrodinėjimo procese, 3 dalyje įtvirtinta, kad *teismas gali naudoti duomenis iš teismų informacinės sistemos, taip pat iš kitų informacinių sistemų ir registrų*. Manytina, kad šią teisę teismas, vykdydamas teisingumą (teisminius įgaliojimus), gali įgyvendinti ne tik įrodinėjimo procese, bet viso teisminio proceso metu (pavyzdžiui, siekiant nustatyti galimą procesinių dokumentų įteikimo vietą ir kt), todėl minėtos nuostatos įtvirtinimas CPK skyriuje, reglamentuojančiame įrodymus ir įrodinėjimą, gali sukelti abejonių dėl asmens duomenų iš nurodytų registrų tvarkymo teisėtumo ne įrodinėjimo procese. Praktikoje teismas naudoja įvairius duomenis nuo pat ieškinio priėmimo svarstymo stadijos, todėl šių duomenų tvarkymo teisinis pagrindas turi būti aiškiai reglamentuotas proceso įstatymuose.

Pažymėtina, kad BPK, ANK ir ABTĮ apskritai nereglamentuoja duomenų iš registrų ir valstybės informacinių sistemų naudojimo teismo procese.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina visuose proceso įstatymuose aiškiai įtvirtinti teismo teisę naudoti duomenis iš teismų informacinės sistemos, taip pat iš kitų valstybės informacinių sistemų ir registrų teisingumo (teisminių įgaliojimų) vykdymo tikslais².

² Pastebėtina, kad vienas Darbo grupės narys laikėsi nuomonės, kad duomenis iš registrų ir valstybės informacinių sistemų teismas savo iniciatyva, siekdamas nustatyti (įrodyti) civilinėje byloje materialiosios teisės požiūriu reikšmingas faktines

7. Dėl teismo posėdžių, kuriuose nagrinėjamos bylos dėl fizinio asmens pripažinimo neveiksniu tam tikroje srityje arba ribotai veiksnium tam tikroje srityje, viešumo

Asmens sveikatos duomenys priskiriami specialių kategorijų asmens duomenims ir šių duomenų atžvilgiu Reglamentas (ES) 2016/679 nustato griežtesnes teisėto tvarkymo sąlygas (9 straipsnis).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nagrinėjant bylas dėl fizinio asmens pripažinimo neveiksniu tam tikroje srityje arba ribotai veiksnium tam tikroje srityje, teismo proceso metu pateikiama daug informacijos apie asmens, kurį siekiama pripažinti neveiksniu ar ribotai veiksnium, sveikatos būklę, gebėjimą pasirūpinti savimi ir priimti kasdienes sprendimus savarankiškai ar naudojantis pagalba konkrečiose srityse, taip pat daug kitos jautrios informacijos apie asmenį ir jo privatų gyvenimą. Nagrinėjant šios kategorijos bylas daugeliu atveju pats asmuo neturi galimybės savarankiškai apginti savo teises ir teisėtus interesus, tarp jų ir teisę į asmens duomenų apsaugą, o šiuos asmenis atstovaujantys advokatai (paprastai skiriami valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą organizuojančios institucijos), dažnai ne visuomet turi visas galimybes užtikrinti tinkamą savo atstovaujamųjų teisės į asmens duomenų apsaugą įgyvendinimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina CPK įtvirtinti nuostatą, kad byla dėl fizinio asmens pripažinimo neveiksniu tam tikroje srityje arba ribotai veiksnium tam tikroje srityje žodinio proceso tvarka nagrinėjama uždareme teismo posėdyje.

8. Dėl baudžiamojo proceso ir administracinių nusižengimų proceso dalyvių asmens duomenų apsaugos

Įvertinus BPK ir ANK nuostatas dėl asmens duomenų apsaugos, identifikuotos šios problemos: BPK reguliuojama asmens duomenų apsauga ikiteisminio tyrimo metu, tačiau praktikoje to ne visada laikomasi; BPK nėra aiškaus reguliavimo dėl asmens duomenų (ypač nukentėjusiųjų ir liudytojų) apsaugos baudžiamojoje byloje, jos medžiagoje; ANK iš viso nėra reguliavimo šiuo klausimu; be to, galimai renkami pertekliniai duomenys iš civilinių ieškovų baudžiamosiose bylose, nors jų duomenys paprastai būna saugomi atskirai nuo ikiteisminio tyrimo medžiagos.

Teisminio proceso metu didžiausią asmens duomenų apsaugą teismas turėtų užtikrinti nukentėjusiųjų ir liudytojų asmens duomenims, nes tai yra jautrūs duomenys, kurių atskleidimas įtariamiesiems (kaltinamiesiems) ar kitiems asmenims gali sukelti neigiamų pasekmių. BPK 181 straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė, kad įtariamasis ir jo gynėjas, nukentėjusysis ir jo atstovas ikiteisminio tyrimo metu bet kuriuo momentu turi teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis, išskyrus proceso dalyvių asmens duomenis, saugomus atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos, taip pat susipažinimo metu daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus, t. y. asmens duomenys turi būti saugomi atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos. Darbo grupės nuomone, proceso dalyvių asmens duomenų tvarkymui viso baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu turėtų būti taikomi tie patys principai kaip ir ikiteisminio tyrimo metu: jei ikiteisminio tyrimo metu asmens duomenys yra saugomi atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos, tai ir vykstant teismo procesui asmens duomenys turi būti saugomi atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos ir tai turėtų būti aiškiai įtvirtinta BPK. Tokia pati taisyklė *mutatis mutandis* turėtų būti taikoma ir teismo priimamiems procesiniams sprendimams (pavyzdžiui, nutartis dėl liudytojo atvesdinimo turėtų būti saugoma atskirai nuo baudžiamosios bylos medžiagos, byloje tokiu atveju būtų tik lydraštis dėl tokios nutarties išsiuntimo). Įvertinus tai, kad įtariamieji, kaltinamieji, nuteistieji, (galimai) pasikėsinę į įstatymų saugomas vertybes, neturi ir negali tikėtis privatumo, jų asmens duomenų apsauga gali būti atitinkamai siauresnės apimties.

BPK 237 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kad *proceso dalyviai turi teisę susipažinti su bylos medžiaga, išskyrus asmens duomenis, saugomus atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo*

aplinkybes, gali rinkti tik CPK 179 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais. Dėl šios priežasties bendro pobūdžio formuluotės, kad teismas gali rinkti duomenis iš registrų ir valstybės informacinių sistemų teisminių įgaliojimų vykdymo tikslais, įtvirtinimas įstatyme gali sukelti su šalių rungtimosi ir dispozityvumo principais nesuderinamus padarinius.

medžiagos, daryti jos išrašus ar kopijas <...>, bei ankstesnėje pastraipoje įvardyti siūlymai mutatis mutandis turėtų būti įtvirtinti ir ANK.

Nors ikiteisminio tyrimo medžiaga privalo būti rengiama laikantis BPK 181 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nuostatos, kad asmens duomenys turi būti saugomi atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos, tačiau iki šiol šios nuostatos įgyvendinimas praktikoje kelia daug problemų, nes ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokurorų teismams pateikiamoje medžiagoje vis dar paliekama labai daug asmens duomenų, kurių atskirti ir saugoti atskirai nuo bylos nėra galimybės. Tam, kad minėta BPK nuostata būtų tinkamai įgyvendinama praktikoje, turėtų būti skiriama daugiau dėmesio ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnų, prokurorų švietimui asmens duomenų apsaugos klausimais. Jei geranoriškai bendradarbiaujant ikiteisminio tyrimo įstaigoms, prokuratūroms ir teismams ikiteisminio tyrimo įstaigos, prokurorai ir toliau teismams perduos netinkamai parengtą ikiteisminio tyrimo medžiagą, ikiteisminio tyrimo medžiagos tinkamumo klausimas galėtų būti sprendžiamas procesinėmis priemonėmis.

Siekiant užtikrinti tinkamą proceso dalyvių asmens duomenų apsaugą, kai pareiškiamas civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje, teismo siunčiamuose šaukimuose/pranešimuose galėtų būti pateikiama informacija, kad civiliniam ieškovui ir civiliniam atsakovui arba jų atstovams civiliniame ieškinyje pakanka nurodyti šiuos savo ir kitos šalies asmens duomenis: vardą, pavardę ir gimimo datą, kitų asmens duomenų, tokių kaip asmens kodas, gyvenamosios vietos adresas, telefono numeris, elektroninio pašto adresas, nurodyti neprivaloma (jie teismui buvo pateikti kartu su ikiteisminio tyrimo medžiaga arba pagal poreikį teismas pats pareikalaus patikslinti ir (ar) pateikti papildomus duomenis). Atitinkamai turėtų būti peržiūrėtos BPK nuostatos.

Iškeltų klausimų kontekste peržiūrėtini teisės aktai (teisingumo ministro, Teisėjų tarybos), kuriuose galima būtų įtvirtinti teismo šaukimo turinį su atitinkamu pranešimu įgyvendinant Reglamente (ES) 2016/679 numatytą duomenų subjekto informavimą, taip pat kuriuose galimai galėtų būti įtvirtinta bylos dokumentų tvarkymo ir paruošimo susipažinimui principai, tvarka, priemonės ir pan.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Darbo grupė, nors ir diskutavo dėl galimų šių problemų sprendimo variantų, tačiau dėl klausimų sudėtingumo ir kompleksiskumo, konkrečių sprendinių nusprendė nesiūlyti.

9. Dėl susirašinėjimo su asmenimis el. paštu

Reglamentas (ES) 2016/679 duomenų valdytojams ir tvarkytojams nustato pareigą įgyvendinti tinkamas technines ir organizacines asmens duomenų saugumo priemones (32 straipsnio 1 dalis). Viena iš tokių techninių duomenų saugumo priemonių – duomenų šifravimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teismai didelę dalį informacijos ir dokumentų, kuriuose yra ir asmens duomenų, adresatui siunčia paprastu el. paštu (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų bylose). Pažymėtina, kad toks komunikavimo būdas neužtikrina tinkamo asmens duomenų saugumo lygio, nes neužšifruoti duomenys gali būti matomi tiek tarnybinėse stotyse, tiek persiunčiant juos tinklu, nepasirašyti duomenys gali būti suklastoti ir pan.

Siekiant užtikrinti tinkamą el. paštu siunčiamų asmens duomenų, ypač specialių kategorijų asmens duomenų, saugumo lygį, būtų galima el. paštu siunčiamus specialių kategorijų asmens duomenis šifruoti. Siunčiant užšifruotus duomenis, adresatui kartu turėtų būti siunčiama informacija, kaip perskaityti užšifruotą el. laišką.

Pažymėtina, kad el. laiškų šifravimo priemonės teismuose gali būti diegiamos ir naudojamos be papildomų investicijų (programų ar kvalifikuoto sertifikato pirkimo ir pan.). Pavyzdžiui, laiškų ir bylų šifravimui gali būti naudojama GnuPG programa, kuri yra nemokamas, kokybiškas atviro kodo PGP pakaitalas, o programos šifravimo algoritmai yra pakankamai saugūs. GnuPG sistema leidžia saugiai užšifruoti bei dešifruoti duomenis, užtikrinti jų konfidencialumą persiunčiant juos tinklu ar saugant laikmenose, taip pat GnuPG suteikia skaitmeninio parašo galimybę, t. y. užtikrina, kad konkrečius duomenis sukūrė konkretus asmuo. Vis dėlto, norėdami naudoti šį nemokamą įrankį ne tik teismai, bet ir el. laiško gavėjas turėtų atlikti papildomus darbus – konfigūruoti el. pašto dėžutę, o

tam reikia specialių žinių ir jei nebus sukonfigūruota gavėjo el. pašto dėžutė, el. pašto gavėjas neturės galimybės perskaityti gautų el. laiškų. Pažymėtina, kad kartu su laiškų išsiųsta informacija, kaip perskaityti užšifruotą el. laišką, eiliniam naudotojui, neturinčiam specifinių žinių, gali būti sudėtinga, ir asmuo, gavęs užšifruotą laišką, kreipsis į teismo darbuotojus dėl konsultacijos, kaip tą el. laišką perskaityti.

Kita galima el. laiškų šifravimo alternatyva – komerciniai įrankiai el. laiškų šifravimui, kai didžiajai daliai pavienių vartotojų nereikėtų atlikti jokių papildomų veiksmų norint perskaityti užšifruotus el. laiškus, gautus iš teismų. Sertifikato 1 el. pašto dėžutei kaina yra 10–20 eurų metams. Įvertinus teismų turimų el. pašto dėžučių kiekį, sertifikatų kaina metams siektų iki 60 tūkst. eurų per metus (palyginimui – LITEKO palaikymui skiriama iki 50 tūkst. eurų per metus, popieriui – iki 125 tūkst. eurų per metus).

Vienas iš patikimesnių būdų šifruoti siunčiamus duomenis, kurį mini ir kibernetinio saugumo specialistai, yra siunčiamų dokumentų suarchyvavimas ir slaptažodžio suteikimas. Dokumentas siunčiamas gavėjui gavėjo nurodytu el. pašto adresu, o slaptažodis – SMS žinute į gavėjo nurodytą telefoną.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, rekomenduotina ieškoti finansinių lėšų duomenų šifravimo priemonėms, nereikalaujančioms iš teismų didelių papildomų administracinių sąnaudų, įgyvendinti.

10. Dėl viešai skelbiamų teismo procesinių sprendimų nuasmeninimo

Teismų procesinių sprendimų bei teisėjų drausmės bylose priimtų sprendimų viešo skelbimo tvarka, patvirtinta Teisėjų tarybos 2015 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 13P-146-(7.1.2) (toliau – Tvarka), reglamentuoja teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarimų ir nutarčių (toliau – teismų procesiniai sprendimai), Teisėjų garbės teismo (toliau – Garbės teismo) sprendimų, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių dėl Garbės teismo sprendimų (toliau – teisėjų drausmės bylose priimti sprendimai), taip pat teisėjų, Garbės teismo narių atskirųjų nuomonių viešo skelbimo tvarką. Teismų praktikos biuleteniuose bei apžvalgose skelbiant teismų procesinius sprendimus ir informaciją apie juos taikomi Tvarkos 9, 11, 12 punktų reikalavimai.

Tvarkos 9 punkte nustatyta, kad viešai skelbtinuose teismų procesiniuose sprendimuose ir teisėjų drausmės bylose priimtuose sprendimuose neskelbiami šie duomenys: valstybės, tarnybos, profesinės, komercinės, banko ar kitos teisės aktų saugomos paslaptys (Tvarkos 9.1 papunktis); fizinių asmenų asmens kodai, gyvenamųjų vietų adresai, gimimo datos ir vietos, santuokos, ištuokos ir mirties datos (Tvarkos 9.2 papunktis); duomenys, pagal kuriuos galima identifikuoti fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančių ar kitu teisėtu pagrindu jų valdomą turtą – valstybiniai automobilių numeriai, banko sąskaitų numeriai, unikalūs nekilnojamojo turto numeriai, šio turto buvimo vietos adresai, kiti turto rekvizitai (Tvarkos 9.3 papunktis); kiti duomenys, sudarantys bylos medžiagą, teismo sprendimu ar įstatymais pripažintą nevieša, išskyrus teismo procesinio sprendimo argumentus, turinčius reikšmės vienodai teisės aiškinimo ir taikymo praktikai formuoti, jei juos palikus nebūtų pažeisti tikslai, dėl kurių bylos visa medžiaga (ar jos dalis) pripažinta nevieša (Tvarkos 9.4 papunktis).

Kita informacija iš viešai skelbtinų ar paskelbtų teismų procesinių sprendimų ir teisėjų drausmės bylose priimtų sprendimų versijų pašalinama 18 punkte nustatyta tvarka arba teisėjo, priėmusio teismo procesinį sprendimą, teisėjų drausmės bylose – atitinkamai Garbės teismo pirmininko ar Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko, jei Garbės teismo sprendimas buvo apskųstas Teismų įstatymo 86 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka, sprendimu, siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatų įgyvendinimą (Tvarkos 10 punktas).

Jeigu teismų procesiniuose sprendimuose ir teisėjų drausmės bylose priimtuose sprendimuose minimi fizinių asmenų vardai ir pavardės, viešai skelbtinoje versijoje fizinių asmenų vardai ir pavardės keičiami inicialais – pirmosiomis fizinių asmenų vardų ir pavardžių raidėmis. Ši nuostata netaikoma teisėjų (įskaitant teisėjus, kuriems buvo iškelta drausmės byla), teismo posėdžio sekretorių, vertėjų, ekspertų, specialistų, pareigūnų, prokurorų, antstolių, notarų, advokatų ar

advokatų padėjėjų, bankrutuojančių įmonių administratorių ar jų padėjėjų, teismo mediatorių vardams ir pavardėms (Tvarkos 11 punktą).

Juridinių asmenų atstovų, turto administratorių vardai ir pavardės inicialais keičiami, jeigu yra šių asmenų rašytinis prašymas, kuris paduodamas ir išsprendžiamas Tvarkos 18 punkte nustatyta tvarka. Ši nuostata netaikoma tais atvejais, kai juridinių asmenų atstovai, turto administratoriai yra advokatai ar advokatų padėjėjai, bankrutuojančių įmonių administratoriai ar jų padėjėjai. Ši nuostata netaikoma juridinių asmenų pavadinimams, išskyrus atvejus, kai tokie duomenys sudaro Tvarkos 9.1 papunktyje nurodytą informaciją (Tvarkos 12 punktą).

Kai viešai skelbtinuose teismų procesiniuose sprendimuose ir teisėjų drausmės bylose priimtuose sprendimuose yra viešai neskelbtinų duomenų, parengiamos viešai skelbtinos šių sprendimų versijos, iš kurių yra pašalinami visi viešai neskelbtini duomenys (Tvarkos 13 punktą).

Teismų procesiniai sprendimai, atsižvelgiant į jų viešo skelbimo tikslą, Bendrojo duomenų apsaugos reglamento prasme nėra ir praktiškai negali būti nuasmeninami taip, kad duomenų subjekto tapatybė negalėtų būti nustatyta, – išlieka tikimybė, kad asmuo bus identifikuotas pagal teismo procesiniame sprendime išdėstytas faktines bylos aplinkybes.

Siekiant užtikrinti didesnę proceso dalyvių – fizinių asmenų – asmens duomenų apsaugos lygį, siūlytina keisti Tvarkos 9.2 papunktį ir 11 punktą. Siūlytina fizinių asmenų vardus ir pavardes keisti ne pirmosiomis fizinių asmenų vardų ir pavardžių raidėmis, o atsitiktine tvarka parinktomis raidėmis ar skaičiais. Taip pat siūlytina papildyti Tvarkos 9.2 papunktį, nustatant, kad viešai skelbtinuose teismų procesiniuose sprendimuose neskelbiami duomenys apie fizinio asmens darbovietę. Be to, siūlytina panaikinti Tvarkos 12 punktą – tai reikštų, kad juridinių asmenų vadovų bei kitų atstovų, taip pat turto administratorių vardai ir pavardės būtų nuasmeninami bendra tvarka, o ne pagal jų prašymą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad dėl teismų darbuotojų kaltės ar žmogiškosios klaidos pasitaiko atvejų, kai viešai paskelbiami tinkamai nenuasmeninti teismo procesiniai sprendimai. Tokiais atvejais teismai operatyviai imasi techninių ir organizacinių priemonių (pvz., tinkamai nuasmenintą teismo procesinio sprendimo versiją įkėlus į LITEKO nedelsdami kreipiasi į interneto svetainių Infolex.lt ir eteismai.lt administratorius ir kt.), kad iš viešosios erdvės nedelsiant būtų pašalintas tinkamai nenuasmenintas teismo procesinis sprendimas ir iš jo būtų pašalinti viešai neskelbtini duomenys.

Situacija, kai viešai paskelbiamas tinkamai nenuasmenintas teismo procesinis sprendimas, turėtų būti traktuojama kaip asmens duomenų saugumo pažeidimas, kuris atitinkamai turėtų būti fiksuojamas teismo asmens duomenų saugumo pažeidimų žurnale Asmens duomenų tvarkymo teismuose taisyklių, patvirtintų Teisėjų tarybos 2018 m. rugpjūčio 31 d. nutarimu Nr. 13P-80-(7.1.2) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo teismuose taisyklių patvirtinimo“, nustatyta tvarka.

11. Dėl teisėjų LITEKO prieigos teisių apimties

Siūlytina nekeisti esamos teisėjų LITEKO prieigos teisių apimties, atsižvelgiant į tai, kad teisėjams reikalinga prieiga ne tik prie teismo, kuriame dirba, bylų, bet ir prie kitų teismų bylų teismų praktikos formavimo (tiek vertikaliuoju, tiek horizontaliuoju lygiais), taip pat teismų administravimo tikslais.

Kaip konstatavo Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2007 m. spalio 24 d. nutarime, *konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja jurisprudencijos tęstinumą. <...> Viena iš būtinų teismų praktikos vienodumo (nuoseklumo, neprieštaringumo), taigi ir jurisprudencijos tęstinumo, užtikrinimo sąlygų yra visų grandžių bendrosios kompetencijos ir pagal Konstitucijos 111 straipsnio 2 dalį įsteigtų specializuotų teismų precedentų prieinamumas, kurį lemia atitinkamų informacinių sistemų sukūrimas, organizacinių bei techninių galimybių teismams (teisėjams) susipažinti su analogiškose bylose anksčiau priimtais teismų sprendimais – precedentais analogiškose bylose užtikrinimas.*

Tačiau rekomenduotina atlikti LITEKO prieigos teisių priskyrimo modelio veikimo ir praktikoje su tuo susijusių probleminių klausimų analizę bei parengti gerosios praktikos pavyzdžių rinkinį.

12. Dėl informacijos apie teismų nagrinėjamas arba išnagrinėtas bylas teikimo viešosios informacijos rengėjams

Siūlytina peržiūrėti Informacijos apie teismų veiklą ir bylas teikimo viešosios informacijos rengėjams taisyklės, patvirtintas Teisėjų tarybos 2014 m. kovo 28 d. nutarimu Nr. 13P-51-(7.1.2), (toliau – Taisyklės) ir jose įtvirtinti nuostatas, detalizuojančias, kiek ir kokios apimties asmens duomenų gali būti teikiama viešosios informacijos rengėjams teikiant informaciją apie bylas, atsižvelgiant į atitinkamus kriterijus (pvz., nagrinėjamos/išnagrinėtos bylos kategorija, viešas/neviešas teismo posėdis ir pan.), apibrėžti sąvoką „bylos eiga“, nustatyti kriterijus, pagal kuriuos kiekvienu konkrečiu atveju būtų galima įvertinti, kieno interesas – fizinio asmens teisė į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą ar visuomenės teisė žinoti – yra viršesnis.

Taisyklėse taip pat siūlytina įtvirtinti teismų atstovams, įgaliotiems teikti informaciją apie bylas, teisę patvirtinti (paneigti) bylos gavimo ir (ar) nagrinėjimo teisme faktą, kai dėl jo į teismą kreipiasi viešosios informacijos rengėjai, kuriems apie šią bylą (jos šalis) jau yra žinoma, išskyrus tuos atvejus, kai įstatymais ar teismo sprendimu nustatyta ir tokių duomenų paslapties apsauga (pvz., bylos, kuriose sprendžiamas pabėgėlio statuso klausimas, įvaikinimo bylos ir kt.), taip pat teisę patvirtinti (paneigti) viešosios informacijos rengėjų jau turimą informaciją apie neviešuose teismo posėdžiuose nagrinėjamos bylos šalis, bylos eigą ir pan. (nebent teismas būtų nusprendęs kitaip ar asmens tapatybė būtų saugoma pagal kitus įstatymus).

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad *informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą*, todėl jeigu būtų nutarta keisti Teismų procesinių sprendimų bei teisėjų drausmės bylose priimtų sprendimų viešo skelbimo tvarkos 9.2 papunktį ir 11 punktą ir fizinių asmenų vardus ir pavardes keisti ne pirmosiomis fizinių asmenų vardų ir pavardžių raidėmis, o atsitiktine tvarka parinktomis raidėmis ar skaičiais, siūlytina teismų atstovams, įgaliotiems teikti informaciją apie bylas, numatyti teisę komentuojant nuasmenintus sprendimus žurnalistams pateikti ir daugiau informacijos, pvz., nurodyti proceso dalyvio vardą ir pavardę, jei žurnalistas pagrindžia teisėtą interesą ir informacijos prašo visuomenės informavimo tikslais.

Pažymėtina, kad viešosios informacijos rengėjai, skleidėjai, žurnalistai, tvarkydami asmens duomenis, taip pat privalo laikytis asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų ir yra atskaitingi atitinkamoms priežiūros institucijoms.

13. Dėl Lietuvos teismų informacinės sistemos (toliau – LITEKO) ir Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalo (toliau – EPP) techninių galimybių

Darbo grupėje taip pat buvo svarstomi ir kiti su asmens duomenų apsauga susiję klausimai – pranešimų apie prašymą leisti susipažinti su neviešos bylos medžiaga matomumas LITEKO, popierine forma pateikto dokumento (pvz., ekspertizės akto) prijungimas prie elektroninės bylos ir galimybės su juo susipažinti ribojimas, procesinių dokumentų siuntimo ne bylos dalyviams naudojant minėtus įrankius problematika.

Apsvarsčius problemą, kad ne visi teismai žino, kur LITEKO ieškoti pranešimų apie gautą prašymą susipažinti su neviešos bylos medžiaga, nustatyta, kad pranešimai apie prašymą leisti susipažinti su neviešos bylos medžiaga LITEKO matomi meniu juostoje, skiltyje „Pranešimai“ (matoma informacija apie gautus ir neperskaitytus pranešimus).

Kai procesinis dokumentas elektroninėje byloje pateikiamas popierine forma, jis turi būti suskaitmenintas ir, atsižvelgiant į procesinio dokumento pobūdį, naudojantis LITEKO „nevieša“ funkcionalumu gali būti pažymėtas kaip neviešas, taip apribojant bylos dalyvių galimybę su juo susipažinti.

Apsvarsčius problemą, kad teismai procesinius dokumentus ne bylos dalyviams siunčia naudodamiesi LITEKO funkcionalumu, nustatyta, kad tokiu atveju ne bylos dalyviai nepagrįstai gauna prieigą prie bylos duomenų. Pažymėtina, kad į bylos šalių sąrašą neturėtų būti įvedami su byla

nesusiję asmenys (pvz., VMI, kuriai yra siunčiamas vykdomasis dokumentas dėl išieškojimo valstybės naudai, t. y. LITEKO priemonėmis tokie dokumentai negali būti siunčiami ne bylos dalyviams) ir jiems neturėtų būti suteikiamas elektroninis matomumas bylos kortelei.

14. Dėl Darbo grupės pasiūlymų Teisėjų tarybai

Darbo grupė, atsižvelgdama į nustatytas problemines teisinio reguliavimo ir praktinio taikymo sritis, siūlo Teisėjų tarybai spręsti dėl šios Darbo grupės pradėtų darbų tęstinumo. Iš Darbo grupės išvadų matyti, kad kyla poreikis parengti įstatymų, valstybės valdžios institucijų priimamų įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, Teisėjų tarybos priimamų teisės aktų pakeitimų projektus, taip pat tam tikras praktines rekomendacijas teismams. Šie darbai galėtų būti vykdomi įvairiais būdais.

Pirma, iš esmės nebetęsiant tarpinstitucinės darbo grupės veiklos, t. y. kreipiantis į kompetentingas valstybės valdžios institucijas ir pateikiant apibendrintą informaciją apie tobulintinas teisinio reguliavimo sritis ir vėliau derinant šių institucijų parengtus teisės aktų projektus įprasta tvarka; be to, pavedant darbus, susijusius su Teisėjų tarybos ar Nacionalinės teismų administracijos kompetencija, atlikti Nacionalinei teismų administracijai.

Antra, iš esmės tęsiant tarpinstitucinės darbo grupės veiklą. Konkrečiai, kiek tai susiję su įstatymų ir įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, kuriuos priima kitos valstybės valdžios institucijos, projektų parengimu, dabartinės Darbo grupės pagrindu galėtų būti kuriama nauja tarpinstitucinė darbo grupė, jai pavedant parengti konkrečius teisės aktų projektus, kurie vėliau galėtų būti teikiami kompetentingoms valstybės valdžios institucijoms. Tai leistų kompleksiskai panaudoti įvairių institucijų žinias, siekiant parengti kokybiškus teisės aktų projektus. Į šią naują tarpinstitucinę darbo grupę turėtų būti įtraukti prokuratūros ir ikiteisminį tyrimą atliekančių institucijų atstovai. Savo ruožtu Teisėjų tarybos arba Nacionalinės teismų administracijos kompetencijai priklausantys ir iš darbo grupės išvadų išplaukiantys darbai galėtų būti, atskiru Teisėjų tarybos pavedimu, atliekami Nacionalinės teismų administracijos. Šiuos darbus ji atliktų glaudžiai derinant juos su minėta nauja tarpinstitucine darbo grupe, skirta įstatymų ir kitų valstybės valdžios institucijų priimamų teisės aktų konkretiems projektams parengti.

Pirmininkė

Inga Dauparaitė